

PAPER DETAILS

TITLE: MUSTAFA SA'ÎD el-HINN

AUTHORS: Hawa ALTUNTAS

PAGES: 221-225

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/604285>

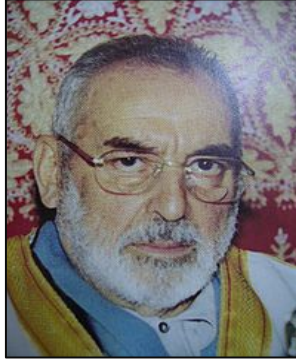
MUSTAFA SA'İD el-HINN

(1342–1429/1923–2008)

Son dönem Suriye ulemâsının fıkıh usûlü alanında yetişmiş ender şahsiyetlerinden biri olarak temâyüz eden Mustafa b. Sa'îd b. Mahmûd el-Hinn eş-Şafîî el-Meydânî ed-Dımeşkî, 23 Muharrem 1429 (1 Şubat 2008) Cuma günü Suriye'nin başkenti Şam'ın Meydan semtindeki Câmî'u'l-Hasan'da cuma namazını kılariken vefat etti.

Mustafa Sa'îd el-Hinn 1923 yılında Şam'da dünyaya geldi. Seksen beş yıllık ömrünü ilim, eğitim-öğretim, kitap telifi ve insanları doğru yola iletme çabasıyla geçirmiş olan Mustafa Sa'îd el-Hinn, Şam'ın Meydan mahallesinde ikamet eden tanınmış, köklü bir aileye mensuptu. Mustafa Sa'îd el-Hinn annesi, babası ve kardeşleri ile birlikte sevgi, saygı ve mutluluk dolu bir aile ortamında büyüdü. Oğlunun hıfz alanındaki kabiliyet ve zekâsını fark eden baba Sa'îd el-Hinn, onun bu yeteneğini Kur'ân kıraat ve hıfzı konusunda kullanması gerektiğini düşündü. Bu yüzden sekiz yaşına geldiğinde onu küçük yaştaki çocukların kıraat, kitâbet ve Kur'ân hıfzı konusunda öğrenim gördüğü bir kurum olan el-Cem'iyetü'l-Garrâ' el-İbtidâiyye'ye kaydettirdi. el-Hinn burada bir yıl eğitim gördükten sonra resmî devlet okullarına geçti ve öğrenim hayatına burada devam etti. 1931 yılının yaz aylarında Kur'ân, hat ve matematik derslerinin işlendiği okulun hocalarından biri olan Şeyh el-Hattât Muhammed Zerzûr, Mustafa el-Hinn'deki üstün yeteneği keşfetti. Şeyh Zerzûr babası Sa'îd el-Hinn'den oğlunun kendisiyle beraber Şeyh Hasan Habenneke el-Meydânî'nin Câmî'u Mencek'de verdiği derslere katılması için izin istedi. Sa'îd el-Hinn bu isteği geri çevirmedi ve oğlunun derslere katılması için izin verdi.

Şeyh Hasan Habenneke görev yaptığı mescide ek olarak, ilmî faaliyetlerini sürdürebileceği bir de medrese kurmuştu. Bu medresede gün içerisinde biri

gençlere, diğeri ileri yaştakilere esnafdan oluşan ve yaşları değişen fıkıh, hadis ve nahiv dersleri veriyordu. Zekî ve başarılı gençler bu öğle namazına kadar olan vakitleri kitaplar okutuluyordu. Sabah dersi Hattâb, Şeyh Muhammed Hayrî, Sa'd el-Galâyinî, Şeyh Muhammed Habenneke ve Şeyh Abdurrahman el-Hinn tarafından okutuluyordu. Habenneke ve Şeyh Abdurrahman el-Hinn'in uleması da yer almaktaydı.

Mustafa el-Hinn, Şeyh Hasan Habenneke'nin Şeyh Hüseyin el-Hattâb'ın verdiği derslerde öğrencilerine elli gün süreyle hadislerin tamamını ezberleyecek kadar ciddiye almayan ve bunu başaramayan öğrencileri ertesi gün onun tüm hadisleri ezberlettiği ve zekâsı karşısında çok başarılı olumlu kanaatlerini hemen Şeyh Hasan Habenneke'ye bildirdi.

Akşam derslerinde gösterdiği başarıyı alan Mustafa el-Hinn, Şeyh Hasan Habenneke'nin sabah derslerini takip etmesi için onu evine toplayan Mustafa el-Hinn, ailesiyle birlikte İslâmî ilimler sahasında bu dersleri dinledi. Mustafa el-Hinn için ailenin evinde bir maddi destek sağlandı ve oğluna duyduğu sonsuz güveni Şeyh Hasan Habenneke'ye bir de sarık giydirdi.

Büyüdükçe içindeki ilim arzusuyla derslerine talebe olarak devam eden Mustafa el-Hinn, Şeyh Hasan Habenneke'nin derslerine olarak katıldığı akşam dersleri dışında Şeyh Hasan Habenneke'nin derslerine olarak katıldığı bu dersler, onun ilim ve İslâmî ilimler sahasında bu dersleri dinledi. Mustafa el-Hinn için ailenin evinde bir maddi destek sağlandı ve oğluna duyduğu sonsuz güveni Şeyh Hasan Habenneke'ye bir de sarık giydirdi.

Şeyh Hasan Habenneke'nin derslerine ziyaret etmeleri, onların derslerine Mustafa el-Hinn, hocasının bu dersleri dinlediği ve dönemin önde gelen âlimleri Emin Süveyd, Şeyh İbrahim b. Abdurrahman el-Nedvî'yi ziyaret ederek onlardan ders aldığını bildirdi.

Ma'hedü'l-Ülûmî's-Şer'iyye hocalarından Şeyh Ali ed-Dıkr, el-Cem'iyyetü'l-Garrâ'nın başkanı ve kurucusu idi. Şeyh Ali, dinî ve manevî ilimleri kendisinde mezcetmiş büyük bir şahsiyet idi. Mustafa el-Hınn, onu sıkı sık ziyaret edip, bazı derslerine katıldı. Şam'ın önde gelen âlimlerinden birisi olan Şeyh Muhammed Emin Süveyd ise usûl alanında kendini yetiştirmiş büyük bir âlimdi. el-Ezher'de öğrenim gören Şeyh Muhammed, Ma'hedü'l-Hukûk'da hocalık yapmış, bunun yanı sıra çeşitli ilmî mevkilerde görevler almıştır. Mustafa el-Hınn, Şeyh Muhammed'le Câmî'u Mencek'e yaptığı ziyaretler esnasında görüştü ve ilmî müzakerelerde bulundu. Yine bu âlimlerden Şeyh İbrahim b. Muhammed el-Galâyînî halkın sevgisini kazanmış, ibadete oldukça düşkün bir âlimdi. Mustafa el-Hınn, onu daima ziyaret eder ve bütün gününü onunla beraber geçirirdi. Şeyh Ebû'l-Hasan en-Nedvî ise hitabeti düzgün, kalemi kuvvetli, pek çok kişinin tanıdığı meşhur bir âlimdi. Arap dili ile ilgili çok sayıda derginin üyesi idi. Mustafa el-Hınn, onunla ilk olarak el-Ezher'de eğitim gördüğü sırada tanıştı. Daha sonra Câmî'atü Dimeşk, son olarak da Şeyh Hasan Habenneke'nin evinde görüşme fırsatı buldu.

Mustafa el-Hınn, Câmî'u Mencek'de bulunan Ma'hedü't-Tevcihi'l-İslâmî'deki eğitim ve öğretim hayatı boyunca muhtelif şerî ilim dallarındaki derslere katıldı. Fakat daha sonra usûl-i fıkıh ve Arap dili alanlarında uzmanlaşmayı tercih etti. 1949 yılının başlarında yirmi altı yaşında iken Suriye'deki resmî devlet okullarında hocalık yapabileceğine dair eğitim sertifikası alma amacıyla Kahire'deki el-Ezher Üniversitesi'ne gitti. Kendisine önce üniversiteye kabul sınavı yapıldı. İki yıl boyunca Külliyyetü's-Şerî'a'da derslere devam ettikten sonra iyi derece ile eğitim sertifikasını almaya hak kazandı. Mustafa el-Hınn, el-Ezher'deki eğitimi devam ederken, alanlarının tek otoritesi kabul edilebilecek usûl ve lügat âlimleri ile tanışma fırsatını yakaladı. Aralarında Dr. İsâ Mennûn, Dr. Abdullâh Mûsâ ve Dr. Mustafa Abdülhâlık'ın bulunduğu bu şahsiyetlerden oldukça faydalanan Mustafa el-Hınn, bu müzakereler neticesinde İslâmî kültürünü artırmanın yanı sıra eğitim-öğretimde takip edilecek araştırma yöntem ve metotları hakkında onlardan çok şey öğrenmiştir.

el-Ezher'deki eğitiminin ardından tekrar Şam'a dönen Mustafa el-Hınn, Halep ve Şam'daki liselerde İslâm eğitimi alanında hocalık yaptı. Doktora unvanını kazanıncaya kadar orada kaldı. 1955-1962 yılları arasında Câmî'atü Dimeşk Külliyyetü's-Şerî'a'da hadis ıstılahları, mukayeseli fıkıh ve usul dersleri vermeye devam etti. 1962-1966 yılları arasında ise Riyad'daki Câmî'atü'l-İmâm Muhammed b. Su'ûd el-İslâmiyye'ye bağlı Külliyyetü's-Şerî'a ve Külliyyetü'l-Lügati'l-Arabiyye'de hocalık yaptı.

el-Ezher Üniversitesi, beş yıldan fazla eğitim alan mezunlarına doktora unvanı vereceğini ilân edince Mustafa el-Hınn, Dr. Mustafa Abdülhâlık danışmanlığında *Eseru'l-ihtilâf fi kavâ'id-i'l-usûliyye fi ihtilâfi'l-fukahâ* adlı tez konusunu aldı. 1971 yılında da tezini tamamlayarak doktor unvanını kazandı.

Daha sonra Câmî'atü Dimeşk Orada Akâid ve'l-Edyân bölümüne görevine devam etti. Külliyye'de edilen tefsir, muâmelât fıkhi, İslâm

Emekliye ayrıldıktan sonra Riyad'daki Câmî'atü'l-İmâm Külliyyetü's-Şerî'a'da hocalık gördükleri Külliyyetü't-Terbiyye 'ilmî üyeliğinde bulundu. 1992 lisans ve doktora çalışmasına da

Riyad'daki görevi sona sevdalılarının merkezi olması Mustafa el-Hınn, 1993 eğitim Durmân'da lisansüstü dersler Tevcihi'l-İslâmî'ye bağlı Külliyye getirildi. Bu görevlerinin yanı sıra fıkıh dersleri verdi.

Mustafa el-Hınn'ın Câmî'atü's-Şerî'a'da çok ilmî faaliyete sahne olan zengin bir kütüphane vardı. M bulundugu âlimler arasında A Hayru'l-Alebî, Sa'id el-Tantâvî, Rifâ'î, Muhammed Sa'id Rama Mardinî ve Muvaffak Da'bul gi

Çok erken yaşlarda eser telif yanı sıra başka alimlerle birli yayınlamıştır. Onun telif eserle Abbas: habrü'l-ümme ve tercü Dirâse târihiyye li'l-fıkh ve u Şeriketü'l-Müttahide, Dimaşk, mine'l-ihcâcî bihâ (Müesseset Basrî (Dârü'l-Kalem, Dimaşk (Müessesetü'r-Risale, Beyrut, 2 ve tatavvuruhû (Dârü'l-Kelim kavâ'id-i'l-usûliyye fi ihtilâfi'l- Mustafa el-Hınn'ın doktora t Hukukunda Yöntem Tartışmal Rolü adıyla Halit Ünal tarafınd 1993). Mustafa el-Hınn'ın ba kazandırdığı müşterek telif ese (Dârü'l-Kelimi't-Tayyib, Beyru

sâlihîn (Müessesetü'r-Risâle, Beyrut, 1985), *el-Fikhü'l-menhecî alâ mezhebi'l-İmâm eş-Şâfiî* (Dârü'l-Kalem, Dımaşk, 2005), *Mebâdiü'l-akîdeti'l-İslâmiyye: es-senetü's-sâniyye* (Câmi'atu Dımaşk, Dımaşk, 1990-1991) yer almaktadır.

Mustafa el-Hınn'ın tahkîkinin yaptığı eserler ise şunlardır: *el-Menhelü'r-ravî fî Takrîbi'n-Nevevî*, *Teshîlü'l-husûl alâ kav'âidi'l-usûl* (Dârü'l-Kalem, Dımaşk, 1991) gibi münferiden hazırladığı tahkik eserlerinin yanı sıra *Hüsnu'l-üsve bimâ sebete minallâhi ve Resûlihi fi'n-nisve* (Müessesetü'r-Risâle, Beyrut, [t.y.], *İrşâdü'l-fuhûl ilâ tahkîki'l-hak min ilmi'l-usûl* (Dârü'l-Kelimi't-Tayyib, Dımaşk, 2009), *Envârü't-tenzîl ve esrârü't-te'vîl*, *el-Minhâcü'l-kavîm fî mesâili't-ta'lim ale'l-mukaddimetü'l-Hadramiyye fi'l-fıkhi's-Şafiî* (Dârü'l-Kelimi't-Tayyib, Dımaşk, 2004) gibi müşterek hazırladığı tahkik eserler de bulunmaktadır.

Selefilik hareketi karşısında 'selef-i sâlih' kimseler olarak nitelendirdiği mezhep imamlarını savunan Mustafa el-Hınn, ihtilâflı meselelerde mevcut 'asla' göre hüküm verilmesi gerektiğini; elde var olan delili terk ederek mezhepçilik peşinden gitmenin de doğru bir tutum olmadığını söyleyerek mutedil bir tavır sergilemiş bir İslâm âlimi olarak temâyüz etmektedir.¹

Havva ALTUNTAŞ

MÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İslâm Hukuku, İSTANBUL

¹ Mustafa Sa'îd el-Hınn, *Eserü'l-ihtilâf fi'l-kavâ'idi'l-usûliyye fî ihtilâfi'l-fukahâ*, Beyrut, 1982, s. 8-9; <http://ar.wikipedia.org>; <http://www.alİslâmnoor.com/vb/showthread.php?t=6224>; <http://www.ahlalheeth.com/vb/showthread.php?t=125187>; <http://www.dahsha.com/old/viewarticle.php?id=33126>; http://www.naseemalsham.com/ar/Pages.php?page=readTragm&pg_id=7690.